

УДК 17.022.1:140.8

Н. І. Ашиток

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕРУ

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Анотація. Авторка відзначає особливості розвитку спеціальної освіти у контексті становлення інформаційного суспільства. В статті розглянуто необхідність запровадження культурологічного підходу при встановленні цілей спеціальної освіти та оцінки її можливостей. Визнання культурних потреб дітей з обмеженими можливостями здоров'я передбачає формування сприятливих для їхнього розвитку системи взаємозв'язків, культурного середовища. Педагогічна робота виступає важливим чинником формування дитини з особливостями психофізичного розвитку як носія культурних надбань в інформаційну епоху.

Ключові слова: культурологічний підхід, інформаційне суспільство, діти з особливими потребами, спеціальна освіта.

Вступ

У сучасну епоху, в період формування інформаційної цивілізації, проблеми освіти стають актуальними, оскільки нинішня система освіти окреслює контури глобального майбутнього. Освіта завжди була важливою складовою культури. Завдяки їй відбувалося і відбувається засвоєння культури, виявлення її домінуючих ідей і цінностей, формування людини як творця і споживача культури. Оскільки освіта відіграє роль мережі, яка пропускає необхідні для успішного функціонування соціуму ідеї та змісти, вона сприяє трансляції різних форм культурного досвіду. Важливо, щоб у сучасну епоху освіта залишалась осередком збереження національного культурного досвіду і, водночас, із цим була одним із провідних потенціалів соціуму, його стратегічним ресурсом у полікультурному світі. В наш час динаміка освіти, її зміни відстають від кардинальних зрушень у виробництві і культурі. На початку XXI століття неузгодженість між діючою системою освіти і вимогами, що ставляться сучасним суспільством перед освітнім процесом, у тому числі в сфері спеціальної освіти, набула форми суперечності. Відтворюється переважно прагматичний зміст освіти, тоді як для сталого функціонування соціуму в інформаційну еру необхідно виховувати суб'єкта з різними психофізичними особливостями, адекватного сучасній культурній ситуації і здатного у цих умовах застосувати і розвивати свої життєві сили.

Внаслідок суттєвих змін у суспільстві в межах становлення інформаційної цивілізації виникає потреба у дослідженнях спеціальної освіти з позиції культурологічного підходу. Проблеми освіти в інформаційну еру вивчалися Н. Ашиток, Л. Дротянко, О. Комаровою (Ашиток, 2017: 22-26; Ашиток, 2012: 432-437; Дротянко, 2011: 5-8; Дротянко, 2008: 112-116; Комарова: 2011: 50-53), у межах культури – А. Шендріком, М. Кастельсом (Шендрік, 2010; Кастельс, 2000) та ін.

Культурологічний підхід був обґрунтований С. Гессеном на основі наукових розробок Г. Ріккерт (Гессен, 1995: 200), а згодом вивченню методологічних основ освіти і виховання в контексті культури були присвячені праці М. Бахтіна, В. Біблера, Є. Бондаревської, А. Валицької, М. Вохришевої, М. Кагана, Н. Крилової, Л. Мосолової, В. Розіна, Х. Тхагапсоева та ін. Існують різні трактування культурологічного підходу. Так Н. Крилова вважає, що це сукупність методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-яких сфер суспільного та психічного життя (в тому числі сфери освіти) у межах сис-

темотвірних культурологічних концепцій, таких як культура, культурні зразки, норми та цінності, культурна діяльність та інтереси тощо (Крылова, 2000: 65-66). Прихильниця концепції особистісно орієнтованої освіти культурологічного типу Є. Бондаревська визначила культурологічний підхід як розуміння освіти крізь призму поняття культури, тобто її розуміння як культурного процесу, що здійснюється в культуровідповідному освітньому середовищі, всі складові якого наповнені людськими змістами і служать людині – її розвитку, самовизначенню (Бондаревская, 2001). Нами термін «культурологічний підхід» використовується в останньому із значень.

Мета і завдання

Мета статті – дослідити розвиток вітчизняної спеціальної педагогіки в епоху становлення інформаційного суспільства, а завдання – розглянути суперечності, які виникають у спеціальній освіті, відзначити шляхи подолання деяких із них.

Методологія дослідження

У роботі використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Основним серед них став метод системного аналізу, за допомогою якого з'ясувалася специфіка розвитку спеціальної освіти у зв'язках з іншими системами (культурою, економікою). Крім того, у процесі дослідження використовувались індукція, дедукція, аналіз, синтез, узагальнення та ін.

Результати

Трансформації у системі освіти пов'язані зі змінами у суспільстві, яке поступово набуває ознак інформаційного. Під інформаційним суспільством найчастіше розуміють суспільство, що виникає на наступному за індустріальним суспільством етапі розвитку соціальної системи, у межах якої відбуваються зміни у виробництві, споживанні та поширенні інформації, що здатні трансформувати всі сфери суспільного життя (Шендрік, 2010). Нова економіка, за М. Кастельсом, виникає як результат використання нових інформаційних технологій і методів управління, що відрізняються від тих, які свого часу відзначали основоположники сучасного менеджменту Ф. Тайлор, А. Файоль, Г. Форд, Д. Кейнс. «Інформаційна економіка, – зазначає М. Кастельс, – це підмножина індустріальної. Вона полягає в глибокому поліпшенні технології і використанні знань та інформації в усіх процесах матеріального виробництва і розподілу на основі гігантського стрибка вперед» (Кастельс, 2000: 106). Ця економіка є гло-

бальною, відмінною від світової. Згідно з Ф. Броделем та І. Валлерстайном, під світовою економікою розуміється така система, у межах якої процес накопичення капіталу відбувається по всьому світу. Глобальна ж економіка здатна працювати як єдина система одночасно в масштабі всієї планети. Характерною рисою інформаційної економіки є особливий тип взаємодії між історично сформованими соціальними інститутами та глобальними агентами, у тому числі освітою, адже, щоб обслуговувати таку економіку, потрібен персонал, однаково професійно підготовлений. Оскільки у наш час унаслідок демографічної кризи у розвинутих країнах світу, у межах яких і відбувається становлення інформаційного суспільства, відчувається дефіцит робочої сили, частина осіб з особливостями психофізичного розвитку починає розглядатися як резервний людський капітал. А це актуалізує реформування, метою якого є уніфікація за зразком західноєвропейських країн і США – флагманів інформаційної ери – не лише загальної і вищої освіти, а й спеціальної. Зростання потреби у науково-технічних кадрах і фахівців високої кваліфікації та зниження потреби у некваліфікованій робочій силі зумовило те, що фізична вада людини при її інтелектуальній спроможності не завжди є визначальною при працевлаштуванні. Поширення електронних технологій, які, зокрема, забезпечили можливість надомництва, викликало зміни в організації праці і забезпечило можливість включення осіб з обмеженими можливостями у трудову діяльність нарівні зі здоровими людьми.

Кардинальні зміни у сфері виробництва впливають на освіту, пріоритетом якої у наш час стає відтворення прагматичних надбань людства і не завжди культурних цінностей національних спільнот. Відбуваються суттєві зміни у засвоєнні цих цінностей. Дійсно, вже сьогодні є очевидним, що культура інформаційного суспільства буде культурою, в якій закріпиться те співвідношення між міжнародною, елітарною і масовою культурою, що окреслилося ще у першій половині ХХ століття і було описане в працях М. Бердяєва «Філософія нерівності», Х. Ортеги-і-Гассета «Повстання мас», «Дегуманізація мистецтва», «Роздуми про Дон Кіхота» та інших. У цих працях було зазначено, що масова культура поступово стає пануючою у західному суспільстві, вона розширює свій вплив, домінуючи над народною та елітарною. Крім цього, це буде культура, що базується на цінностях культури західної цивілізації.

Хоча сьогодні національними урядами, міжнародними та національними організаціями, у тому числі ЮНЕСКО, спрямовуються зусилля на збереження розмаїтості культур, слід визнати, що процес американізації національних культур посилюється. Важливо зазначити, що в інформаційному суспільстві культурна нерівність різних соціальних груп, передусім, це стосується осіб з особливостями психофізичного розвитку, стане ще більш глибокою. Вже сьогодні зрозуміло, що рівень культурного розвитку людини визначається доступом до основних джерел інформації. Основним засобом зв'язку і джерелом інформації стає Інтернет. Зміна статусу Інтернету згодом буде супроводжуватися поширенням нових художньо-творчих практик; змінами у системі функ-

цій традиційних інститутів культури, таких як бібліотеки, музеї, картинні галереї, освітні заклади. Ще однією особливістю інформаційного суспільства та його проявом є суперечність між зростанням обсягу інформації та зменшенням обсягу істинних знань. Суперечність призводить до того, що у наш час формується суспільство «незнайок» (І. Валлерстайн). Глобальна інформація, правила доступу до Інтернету об'єднали світ на основі доступу не до знань, а до носіїв інформації, здатних підмінити і спотворювати знання, підмінити одну реальність іншою. Владні структури, зосередивши у своїх руках інформаційний ресурс, можуть трансформувати цю інформацію.

У контексті переваг і загроз інформаційного суспільства актуалізується функція освіти, яка покликана забезпечити відтворення культурної своєрідності національної спільноти на основі істинних знань. Цю функцію стосовно осіб з особливостями психофізичного розвитку покликана реалізувати спеціальна освіта. Культурне самовизначення вихованців із такими особливостями можливе у межах єдиного для них і здорових осіб культурного простору, який передбачає забезпечення рівного доступу до цінностей культури. Згідно з П. Бурдьє (Бурдьє, 2002: 60), культурний капітал може бути представлений у трьох станах: в інкорпорованому (у формі тривалих диспозицій розуму і тіла), об'єктивованому, тобто у формі культурних товарів (книг, картин) та інституціоналізованому. Всі ці стани мають бути доступними для людей з обмеженими можливостями здоров'я. З переходом культури у сферу ринкової економіки і зростанням ролі економічного капіталу зазначена категорія осіб займає вразливі позиції. Соціальна нерівність, відсутність безбар'єрного середовища призводять до поширення практик виключення цих людей з єдиного культурного простору. Відповідно до статті 30 Конвенції ООН про права інвалідів держави-учасниці повинні визнавати право інвалідів брати участь нарівні з іншими у культурному житті і вживати необхідних заходів для забезпечення того, щоб вони мали доступ до культурних заходів чи послуг, таких місць культурного призначення, як театри, музеї, кінотеатри, бібліотеки, доступ до об'єктів, що мають національне культурне значення. Забезпечення доступу до культурних цінностей, заняття творчістю для людей з обмеженими можливостями здоров'я регулюються нормами законодавства та програмними документами політики України, проте їхня реалізація ускладнена відсутністю безбар'єрного середовища, достатньої кількості програм, орієнтованих на інтеграцію людей зазначеної категорії в суспільство.

На думку К. Фреліха, для аналізу процесу інтеграції осіб з особливостями психофізичного розвитку у суспільство доречним є застосування концепції неонституціоналізму, що є частиною теорії світової культури, згідно з якою існує «набір сценаріїв» розвитку суспільства. Ці сценарії – свого роду правила конструкції реальності, що мають універсальний характер. Особи з особливостями психофізичного розвитку діють за цими сценаріями в усьому світі приблизно однаково. Світова культура є «набором сценаріїв позитивної дії», вважає дослідник, наголосивши, що на перший план у наш час виходить ін-

дивід, унаслідок чого спостерігається культ індивіда з акцентом на його права людини. У цьому контексті ратифікація Конвенції про права інвалідів є реалізацією сценаріїв світової культури. К. Фреліх зазначив, що існують дві моделі інвалідності – медична (коли увага фокусується на відхиленнях у здоров'ї людини) і соціальна (інвалідність розглядається як результат суспільних відносин). Саме другий підхід ліг в основу Конвенції про захист прав інвалідів, згідно з якою у всіх випадках ці особи повинні мати рівні шанси для участі в суспільному житті (Фреліх, 2014).

Реалізація культурологічного підходу до спеціальної освіти характеризується наступними показниками: орієнтацією освітнього процесу на людину з різними психофізичними особливостями; насиченням змісту освіти її проблемами; організація освіти не як сукупності заходів, а як цілісної системи життєдіяльності вчителів та учнів; організацією освіти у контексті світової та національної культур; підтримкою індивідуальності і самобутності дитини; істотним підвищенням педагогічної культури учителів. Формування особистісних характеристик людини безпосередньо залежить від ступеня засвоєння нею культури. При цьому акцент повинен робитися на засвоєнні особливостей культури тої спільноти, до якої належить вихованець, на формування його етнічної ідентичності.

Доречно відзначити умови реалізації культурологічного підходу в освіті. До них належать: а) створення у межах навчального закладу сприятливого культурно-освітнього середовища, б) культурна контекстна зумовленість навчального матеріалу, в) діалогічність відносин між учасниками навчально-виховного процесу; г) формування у особистості як суб'єкта культури теоретичного, практичного і ціннісного ставлення до світу; г') емоційна насиченість навчально-виховного середовища; е) метою навчально-виховного процесу повинна стати особистість зі сформованою системою цінностей, яка самостійно вибудовує на основі цієї системи відносини зі світом і є компетентною в нормативній сфері.

Обговорення

Звісно, не всі умови, що сприяють фізичному, психічному та особистісному розвитку людей з обмеженими можливостями здоров'я, окреслені в даній статті. Проте нами наголошується необхідність визначати їх із позицій культурологічного підходу. Цей підхід дає можливість аналізувати проблеми розвитку людини у контексті культурних змістів, вирішувати їх у межах певних культур (Шеманов; Попова, 2011: 74-82). З позицій культурологічного підходу історичне різноманіття культур розглядається в якості ресурсу для пошуку форм спілкування і діяльності, адекватних особистісним потребам дітей з особливостями психофізичного розвитку. Дійсно, культурологічні дослідження можуть бути корисними для з'ясування культурного контексту процесів діяльності та спілкування зазначеної категорії осіб (Herhenson, 2000: 150-157). Деколи дослідники відзначають існування «особливої культури» або «особливих культурних потреб цих людей» (Попова, 2001: 96-108; Hickey-Moody, 2003: 1-22), що передбачає визнання доречності створення

для них особливих відносин, культурного середовища, адекватного для їх потреб тощо. Крім того, таке визнання передбачає формування референтної групи, пошук засобів спілкування з метою забезпечення і внутрішніх комунікативних потреб, і зовнішніх – для спілкування з іншими групами. Якщо перевести це питання в площину соціально-правових технологій, воно обернеться проблемами створення «інклюзивного» соціокультурного середовища, а також правового регулювання допустимих форм цієї інфраструктури та контролю над ними. Інклюзія спирається не лише на володіння засобами комунікації, а й на володіння знаннями певної культури, адже інклюзія передбачає володіння компетенцією в галузі культури на зразок того, як, для того, щоб спілкуватися за допомогою мови, потрібна мовна компетенція.

Висновки

При переході від індустріального до інформаційного суспільства в економіці кожної держави зростає роль людського капіталу, до якого починають відносити частину осіб з особливостями психофізичного розвитку. Зміна ставлення до цих осіб актуалізує їх всебічну підготовку нарівні зі здоровими людьми у контексті національної культури, що найбільш ефективно здійснюється у межах спеціальної освіти.

Список літератури

1. Ашиток Н. І. Антропологічний, культурологічний та аксіологічний підходи до вивчення виховання дітей / Н. І. Ашиток // Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст. – Дрогобич: ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – С. 22-26.
2. Ашиток Н. І. Мовна картина світу як феномен культури в інформаційному суспільстві / Н. І. Ашиток // Гілея. – К., 2012. – Вип. 60 (5). – С. 432-437.
3. Бондаревская Е. В. Личностно-ориентированный подход в теории и практики педагогической работы с детьми мигрантами [Электронный ресурс] / Е. В. Бондаревская // Сборник трудов. 2001. – Режим доступа: http://rspu.edu.ru/pageloader.php?pagename=/structure/publishing_centre/collections_of_works/conf5/bondarevskaja
4. Бурдые П. Формы капитала / П. Бурдые // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 5. – С. 60-74.
5. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
6. Дротянко Л. Г. Інформаційний простір і діалог культур в інтер'єрі ХХІ століття / Л. Г. Дротянко // Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – 2011 – № 1 (13). – С. 5-8.
7. Дротянко Л. Г. Полілог культур як феномен інформаційної ери / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія. Філософія. Культурологія. – 2008. – № 2. – С. 112-116.
8. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс; [пер. с англ., под ред. О. И. Шкаратана]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
9. Крылова Н. Б. Культурология образования / Н. Б. Крылова. – М.: Народное образование, 2000. – 272 с.
10. Комарова О. А. Освіта у вимірі інформаційного суспільства / О. А. Комарова // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 7-8. – С. 50-53.
11. Попова Н. Т. Культурологические аспекты развивающей педагогики / Н. Т. Попова // Постижение культуры. Ежегодник. – Вып. 1. – 2001. – С. 96-108.
12. Фреліх Кристиан. Отношение к инвалидам является одним из сценариев мировой культуры [Электронный ресурс] / Кристиан Фреліх. – Режим доступа: <https://www.hse.ru/news/community/121275218.html>
13. Шендрик А. И. Информационное общество и его культура: противоречия становления и развития [Электронный

ресурс] / А. И. Шендрик // Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение». – 2010. – № 4. – Режим доступа: https://studopedia.su/14_110928_problemi-modernizatsii.html

14. Шеманов А. Ю. Инклюзия в культурологической перспективе // А. Ю. Шеманов, Н. Т. Попова. Психологическая наука и образование. – 2011. – № 1. – С. 74-82.

15. Hershenson D. B. Toward a cultural anthropology of disability and rehabilitation/ D. B. Hershenson // Rehabilitation Counseling Bulletin – 2004. – Vol. 3(3). – P. 150-157.

16. Hickey-Moody A. Turning away' from Intellectual Disability: Methods of Practice, Methods of Thought / A. Hickey-Moody // Melbourne Studies in Education. – 2003. – Vol. 44. – № 1. – P. 1-22.

References

1. Ashytok, N. 2017. "Antropohichnyi, kulturolohichnyi ta aksiolohichnyi pidkhody do vyvchennia vykhovannia ditei" [Anthropological, cultural and axiological approaches to the study of the upbringing of children]. Drohobych: Drohobyskyi universytet imeni Ivana Franka: 22-26.

2. Ashytok, N. 2012. "Movna kartyna svitu yak fenomen kultury v informatsiinomu suspilstvi" [Language picture of the world as a phenomenon of culture in the information society], *Gileia*, 60 (5): 432-437.

3. Bondarevskaya, E. 2001. "Lichnostno-orientirovannyi podhod v teorii i praktiki pedagogicheskoy raboty s detmi migrantami" [Personality-oriented approach in the theory and practice of pedagogical work with migrant children]. *Sbornik trudov*. Access mode: http://rspu.edu.ru/pageloader.php?pagename=/structure/publishing_centre/collections_of_works/conf5/bondarevskaja

4. Burde, P. 2002. "Formy kapitala" [Forms of capital], *Ekonomicheskaya sotsiologiya*, 3(5): 60-74.

5. Gessen, S. 1995 "Osnovyi pedagogiki. Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu" [Basics of Pedagogy. Introduction to practical philosophy]. Moskva: Shkola-Press.

6. Drotianko, L. 2011. "Informatsiinyi prostir i dialoh kultur v

interieri XXI stolittia" [Information space and dialogue of cultures in the interior of the XXI century]. *Visnyk natsionalnoho aviatsiinoho universytetu*, 1(13): 5-8.

7. Drotianko, L. 2008. "Poliloh kultur yak fenomen informatsiinoi ery" [Cultural polygraph as a phenomenon of the information age]. *Visnyk natsionalnoho aviatsiinoho universytetu*, 2: 112-116.

8. Kastels, M. 2000. "Informatsionnaya epoha: ekonomika, obschestvo i kultura" [Information Age: Economy, Society and Culture]. Moskva: GU VShE.

9. Krylova, N. 2000. "Kulturologiya obrazovaniya" [Culturology of education]. Moskva: Narodnoe obrazovanie.

10. Komarova, O. 2001. "Osvita u vymiri informatsiinoho suspilstva" [Education in the dimension of the information society *Ekonomichnyi chasopys-XXI*], 7-8: 50-53.

11. Popova, N. 2001. "Kulturologicheskie aspektyi razvivayushey pedagogiki" [Cultural aspects of developmental pedagogy]. *Postizhenie kultury. Ezhegodnik*, 1: 96-108.

12. Frelih, K. "Otnoshenie k invalidam yavlyaetsya odnim iz stsenaiev mirovoy kultury" [Attitude towards people with disabilities is one of the scenarios of world culture]. Access mode: <https://www.hse.ru/news/community/121275218.html>

13. Shendrik, A. 2010. "Informatsionnoe obschestvo i ego kultura: protivorechiya stanovlennya i razvitiya" [Information society and its culture: the contradictions of becoming and development]. *Informatsionnyi gumanitarnyi portal «Znanie. Ponimanie. Umenie»*, 4. Access mode: https://studopedia.su/14_110928_problemi-modernizatsii.html

14. Shemanov, A., Popova, N. 2011. "Inklyuziya v kulturologicheskoy perspektive" [Inclusion in the cultural perspective]. *Psichologicheskaya nauka i obrazovanie*, 1: 74-82.

15. Hershenson, D. 2004. "Toward a cultural anthropology of disability and rehabilitation". *Rehabilitation Counseling Bulletin*, Vol. 3(3), p.p 150-157.

16. Hickey-Moody, A. 2003. "Turning away' from Intellectual Disability: Methods of Practice, Methods of Thought". *Melbourne Studies in Education*, 44(1): 1-22.

Н.І. Ашиток

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ИЗУЧЕНИЮ СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИНФОРМАЦИОННУЮ ЭРУ

Автор отмечает особенности развития специального образования в контексте информационного общества. В статье рассмотрена необходимость внедрения культурологического подхода при установлении целей специального образования и оценки его возможностей. Признание культурных потребностей детей с ограниченными возможностями здоровья предусматривает формирование благоприятных для их развития системы взаимосвязей, культурной среды. Педагогическая работа выступает важным фактором формирования ребенка с особенностями психофизического развития как носителя культурных ценностей в информационную эпоху.

Ключевые слова: культурологический подход, информационное общество, дети с особыми потребностями, специальное образование.

N. Ashytok

CULTUROLOGICAL APPROACH TO STUDY OF SPECIAL EDUCATION IN THE INFORMATION ERA

Introduction. The author notes the priorities of special education development in the context of the Information Society. In spite of progressive technologies and innovative structure of the system, Information Society, is considerably contradictory. These contradictions arise between the technological capabilities of this type of society and the needs of education and culture. **The aim and tasks.** The aim of the article is to investigate the development of domestic special pedagogy in the era of the Information Society formation. The tasks of the article are to consider the contradictions that arise in the special education, to analyse ways to overcome some of them. **Research methods.** The paper uses general scientific and special research methods. The main method among others was the system analysis one. In addition, methods of induction, deduction, analysis and others were used. **Research results.** The necessity of introducing culturological aspect while setting goals for the special education and evaluation of its capabilities is addressed in the article to. In the process of learning and mentoring it is important to take into account specific cultural interests of children with special needs. Recognition of the special cultural needs imply the description of the system of relationships, the identification systems, the specificity of the constituent elements of cultural environment adequate for children with special needs, a reference group as a condition of human development, searching for the language of communication, both for internal needs of this group and for communication with others. **Discussion.** The views on the content of the special education are analysed. The need to revise the concepts of culture in modern theory and practice of special education is due to the more productive use of cultural knowledge in the process of creating an educational and cultural environment for the development of children is discussed. **Conclusion.** Culture and pedagogical work act as a factor of social progress and the civilization development in the Information epoch.

Keywords: culturological approach, Information Society, children with special needs, special education.